

Veelgestelde vragen – UPV Zwerfvuil

////////////////////////////////////
Auteur: OVAM/Mooimakers

Datum Publicatie: 25.03.2026
////////////////////////////////////

Inhoud

Veelgestelde vragen – UPV Zwerfvuil	1
1. ISA UPV Zwerfvuil	2
1.1. Wettelijk kader	2
1.2. Verdeling van de zwerfvuilheffing	3
1.3. Evaluatie van de zwerfvuilheffing	4
1.4. Manier van invulling van de UPV Zwerfvuil	4
1.5. Financiële en financieel-organisatorische opties.....	5
2. Zwerfvuilvergoeding	7
2.1. Methodologie verdeelsleutel en bedrag	7
2.2. Besteding van de zwerfvuilvergoeding	9
2.3. Zwerfvuilvergoeding in praktijk: uitbetaling, timing.....	10
3. Zwerfvuilkosten	11
3.1. Bevraging zwerfvuilkosten (uitgevoerd door Comase).....	11
4. Lokaal Materialenplan 2023-2030	12
4.1. Beleidsacties in het Lokaal Materialenplan	12
5. Ondersteuning Mooimakers	13
5.1. Ondersteuning van Mooimakers binnen UPV Zwerfvuil	13
5.2. Opruimmateriaal	13
6. Meer Informatie	14

1. ISA UPV ZWERFVUIL

1.1. Wettelijk kader

Het ISA UPV Zwerfvuil: waarover gaat dit nu weer juist?

Het interregionaal samenwerkingsakkoord (ISA) bevat twee elementen: enerzijds een kader voor de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) voor bepaalde afvalstromen, anderzijds de regeling van de UPV voor zwerfvuil (ISA UPV Zwerfvuil).

Het ISA UPV Zwerfvuil is het samenwerkingsakkoord tussen Vlaanderen, Brussel en Wallonië dat de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) voor zwerfvuil wettelijk vastlegt. Producenten van producten die vaak als zwerfvuil eindigen, worden hiermee verplicht om financieel bij te dragen aan de kosten voor het voorkomen, opruimen en monitoren van zwerfvuil.

Het akkoord vormt de Belgische invulling van artikel 8 van de [Europese 'Single Use Plastics'-richtlijn](#) (SUP-richtlijn 2019/904), die lidstaten verplicht om producenten van wegwerpproducten te laten meebetalen aan de opruimkosten.

In 2021 werd via een wijziging van het Materialendecreet de bepaling ingevoerd (art. 21, § 2/1) dat producenten van producten of afvalstoffen die een relevant aandeel hebben in de zwerfvuilkosten deze kosten moeten dragen, al was de concrete uitwerking toen nog niet vastgelegd. Met het nieuwe interregionale samenwerkingsakkoord wordt dit beleidsprincipe nu daadwerkelijk uitgewerkt, samen met de andere gewesten.

Welke producten vallen onder de UPV Zwerfvuil?

UPV-Zwerfvuil voert artikel 8 van de Europese SUP-richtlijn uit. Die richtlijn bevat een verplichte producentenbijdrage voor een aantal specifieke eenmalige plastic verpakkingen zoals: plastic voedselverpakkingen, plastic drankverpakkingen tot 3 liter, drinkbekers, zakjes, wikkels, draagtassen, doppen, maar ook ballonnen, vochtige doekjes en tabaksproducten met filters en de filters zelf. Daarnaast hebben de gewesten ervoor gekozen hebben om de scope verder uit te breiden met drankblikjes, sigarettenverpakkingen en kauwgom.

Vallen wegwerponderdelen van vape-producten en e-sigaretten ook onder de UPV-Zwerfvuil?

Neen. Wegwerponderdelen zoals navulpods, coils of andere onderdelen van e-sigaretten of vape-producten vallen niet onder de UPV Zwerfvuil omdat het ISA een strikt afgelijnde productlijst hanteert die de Belgische uitvoering is van artikel 8 SUP-richtlijn. Wel kunnen bepaalde onderdelen vallen onder andere UPV-afvalstromen (vb. UPV voor elektrische en elektronische apparatuur (EEA) en UPV-batterijen).

Waarom een interregionaal samenwerkingsakkoord?

Omdat een interregionale aanpak, d.w.z. een samenwerking tussen de drie gewesten, juridisch robuuster is wanneer het gaat om het opleggen van verplichtingen rond uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV). Producenten brengen hun producten immers op de Belgische markt. Die nationale markt kan je moeilijk opsplitsen of per gewest apart definiëren. Met een samenwerkingsakkoord en dezelfde regels in de drie gewesten kunnen we dus op een juridisch sluitende manier beleid voeren rond UPV.

Wat is de stand van zaken in de goedkeuringsprocedure en wanneer gaat het ISA UPV Zwerfvuil van kracht?

Alle gewestregeringen hebben het akkoord inmiddels goedgekeurd, maar voor de definitieve afronding is nog een goedkeuring nodig door de drie gewestparlementen. Het ISA is goedgekeurd in het Waalse parlement (11.03.26), het Brusselse parlement (13.03.26) en recentelijk ook in het Vlaamse parlement (24.03.26).

De UPV wordt pas van kracht na publicatie in het Belgisch Staatsblad.

Gaat het UPV Zwerfvuil ook over sluikstort?

Neen. De UPV Zwerfvuil richt zich alleen op producten die vaak als zwerfvuil in de openbare ruimte terechtkomen, zoals voedsel- en drankverpakkingen, sigarettenfilters, vochtige doekjes en ballonnen. Producenten van deze producten moeten meebetalen aan preventie, sensibilisering en opruimkosten voor zwerfvuil.

1.2. Verdeling van de zwerfvuilheffing

Wat is de hoogte van de zwerfvuilheffing aan producenten?

De geraamde UPV-zwerfvuilkosten bedragen €158,4 miljoen per jaar voor België. Per gewest gaat het om €51,4 miljoen voor Brussel en €35,5 miljoen voor Wallonië en 71,5 miljoen voor Vlaanderen. Het bedrag voor Vlaanderen is goed voor ongeveer 44% van de geschatte Vlaamse zwerfvuilkosten. De overige 56% blijft ten laste van de overheid. De totale zwerfvuilkosten in Vlaanderen worden geraamd op 164 miljoen euro (2021).

Het grootste kostenaandeel komt van éénmalige verpakkingen, blik en sigarettendoosjes (€101,9 miljoen), gevolgd door tabaksproducten (€54 miljoen). Vochtige doekjes (€2,3 miljoen) en ballonnen (€ 148.331) maken slechts een klein deel van de totale kosten uit. Voor de kauwgomsector wordt een alternatieve invulling voor de zwerfvuilheffing voorzien waarbij de sector zelf een actieprogramma moet opmaken voor een vastgelegd budget van €3,5 miljoen euro gespreid over 5 jaar.

Waarom dekken de bedragen niet 100% van de geschatte Vlaamse zwerfvuilkosten?

Het bedrag is rechtstreeks gelinkt aan de productcategorieën die binnen de scope van het ISA UPV Zwerfvuil vallen. De SUP-richtlijn geldt niet voor alle zwerfvuilgevoelige producten. Vlaanderen heeft extra producten toegevoegd (zoals blik), wat het ambitieniveau verhoogt, maar zolang niet alle stromen onder de regeling vallen, kan ook niet 100% van de zwerfvuilkosten worden doorgerekend.

Hoe wordt aandeel SUP-producten in het zwerfvuil bepaald, aangezien zwerfvuil in de praktijk vaak als restafval wordt ingezameld en niet via een pmd-inzameling?

Het bepalen van het aandeel SUP-producten in het zwerfvuil staat volledig los van wat gemeenten zelf melden (bijv. i.k.v. de IZAS-bevraging) of van hoe vrijwilligers zwerfvuil inzamelen. Het aandeel SUP-artikelen wordt namelijk vastgesteld via één centrale sorteeraanlyse van zwerfvuilstalen voor heel Vlaanderen. Die analyse gebeurt niet per gemeente, maar op Vlaams niveau, op die manier wordt een uniforme en representatieve inschatting gemaakt. Op basis van de resultaten wordt bepaald welk deel van de totale zwerfvuilkosten aan welke producentengroep wordt toegewezen, waaronder de producenten van SUP-producten. De meest recente sorteeraanlyse dateert van 2019–2021 en werd uitgevoerd ter voorbereiding van het huidige ISA UPV Zwerfvuil. Meer info op [De fractietelling zwerfvuil \(OVAM\)](#).

Wat is de verdeling van de zwerfvuilheffing over de verschillende overheidsinstanties?

Op basis van de huidige berekening van de zwerfvuilkosten is de verdeling over de verschillende overheidsinstanties:

Gemeenten en IC's	€60.935.966
Provincies en agentschappen	€3.311.009
Mooimakers	€6.232.569
Handhaving OVAM	€1.065.769
TOTAAL	€71.545.314

Krijgen agentschappen ook een UPV-vergoeding voor het opruimen van gewestwegen en bermen?

Ja. De relevante Vlaamse agentschappen (AWV, ANB, DVW en VMM) ontvangen jaarlijks een vergoeding voor de kosten die ze maken in de strijd tegen zwerfvuil.

Blijft de ondersteuning vanuit OVAM met inzet van OVAM-GAS ambtenaren in gemeenten behouden?

Ja. De handavingsondersteuning vanuit OVAM blijft behouden. Dit initiatief zal eveneens gefinancierd worden vanuit de zwerfvuilbijdrage.

Voor meer informatie over de aanvraag van de OVAM-zwerfvuilhandavers: [Handhaving zwerfvuil](#).

1.3. Evaluatie van de zwerfvuilheffing

Worden de zwerfvuilkosten jaarlijks herbekeken?

Neen. Het samenwerkingsakkoord voorziet dat de zwerfvuilheffing binnen twee jaar na inwerkingtreding van het ISA UPV Zwerfvuil wordt geëvalueerd, zodat aanpassingen aan de heffing ten laatste vanaf heffingsjaar 2029 kunnen worden doorgevoerd. De Interregionale Commissie voor de UPV (de huidige IVC) voert deze evaluatie uit. Deze evaluatie is nu al lopende en bekijkt de zwerfvuilkosten per gewest volgens gelijke hypothesen en parameters, zodat tegen 2029 een definitieve wijziging van het samenwerkingsakkoord kan worden goedgekeurd.

Het ISA UPV zwerfvuil voorziet dat deze evaluatie nadien om de vijf jaar wordt herhaald.

De bedragen van de zwerfvuilheffing aan de producenten worden wel jaarlijks geïndexeerd.

Is er een koppeling tussen de UPV Zwerfvuil en de invoering van statiegeld?

Ja. Verwacht wordt dat statiegeld tot minder drankverpakkingen in het zwerfvuil leidt. Omdat de UPV-heffing gebaseerd is op de werkelijke zwerfvuilkosten per productcategorie, dalen bij statiegeld de kosten en dus automatisch ook de heffing die producenten betalen. Het huidige ISA UPV Zwerfvuil voorziet in het eerste kalenderjaar na invoering een daling van 25%, vervolgens gedurende zes jaar telkens een daling van 5%, wat leidt tot een totale daling van 55% over zes jaar.

1.4. Manier van invulling van de UPV Zwerfvuil

Op welke manier kan de UPV Zwerfvuil ingevuld worden?

Er zijn vier scenario's om invulling te geven aan UPV Zwerfvuil:

Elke producent heeft de keuze of hij zijn verantwoordelijkheid individueel of collectief via een erkend beheersorganisme opneemt.

- Individuele producenten moeten een individueel beheersplan zwerfvuil indienen, inclusief de keuze voor financiële of organisatorische optie.
- Bij collectieve uitvoering sluiten producenten zich aan bij een erkend beheersorganisme (*Producer Responsibility Organisation - PRO*). Het beheersorganisme vertegenwoordigt de aangesloten producenten en organiseert in hun naam de invulling van de verplichtingen binnen de UPV-zwerfvuil.

Elke individuele producent of beheersorganisme heeft daarna de keuze om de UPV in te vullen via de financiële optie of de financiële én organisatorische optie.

Gaan alle producenten zich aansluiten bij een erkend beheersorganisme of zullen er ook individuele beheersplannen zijn?

Producenten behouden steeds de mogelijkheid om hun verplichtingen individueel in te vullen of om zich te organiseren in een ander collectief beheersorganisme, zodra zulke organisaties worden erkend.

Op dit moment moeten de beheersorganismen binnen de UPV Zwerfvuil nog worden erkend. Die erkenning gebeurt door de Interregionale Commissie UPV, de opvolger van de Interregionale Verpakgingscommissie (IVC), en kan pas starten zodra het samenwerkingsakkoord door alle gewesten is goedgekeurd en gepubliceerd.

Voor verpakkingen geldt dat producenten, die lid zijn van Fost Plus, hun UPV-verplichtingen voor zwerfvuil via Fost Plus zullen vervullen, tenzij ze daar een andere rechtspersoon voor oprichten. Fost Plus kan in de toekomst ook voor andere productstromen dan verpakkingen optreden als collectief beheersorganisme binnen de UPV Zwerfvuil, maar dat is geen verplichting.

Zal een gemeente per producent of per beheersorganisme een apart contract moeten afsluiten?

Ja, wanneer gekozen wordt voor de financieel-organisatorische optie.

In dat geval moet de gemeente een afzonderlijk contract afsluiten met de betrokken partij: bij een individuele invulling gebeurt dit rechtstreeks met een producent, terwijl dit bij een collectieve invulling via een beheersorganisme verloopt. In alle andere situaties is een apart contract niet nodig.

1.5. Financiële en financieel-organisatorische opties

Wat is het verschil tussen een financiële en een financieel-organisatorische optie?

Bij de financiële optie betalen producenten enkel een forfaitaire financiële bijdrage, zoals vastgesteld in het ISA UPV Zwerfvuil. Lokale besturen blijven daarbij volledig autonoom in hun zwerfvuilbeleid: zij bepalen zelf de organisatie, planning, uitvoering en beleidsprioriteiten. Producenten spelen in deze optie geen enkele rol in de operationele of beleidsmatige sturing.

Bij de financieel-organisatorische optie nemen producenten ook een organisatorische verantwoordelijkheid, met de bijhorende kosten, op. Zij worden dan mee verantwoordelijk voor (delen van) de organisatie, uitvoering of aansturing van het zwerfvuilbeleid. Deze samenwerking wordt vastgelegd via een overeenkomst tussen de producent of het beheersorganisme en de betrokken overheid.

Het samenwerkingsakkoord bepaalt uitdrukkelijk (art. 27) dat de financieel-organisatorische- optie in geen geval mag leiden tot situaties waarbij producenten of hun vertegenwoordigers het zwerfvuilbeleid van de overheid bepalen, of waarbij het overheidsbeleid rond rookontmoediging of het verminderen van het gebruik van eenmalige verpakkingen wordt tegengewerkt. Voor tabaksproducenten zal de Interregionale Commissie voor de UPV deze financieel-organisatorische keuze daarom waarschijnlijk niet goedkeuren, gezien de aanvullende beperkingen die voortvloeien uit internationale afspraken in het WHO kaderverdrag rond tabakspreventie.

Wie maakt de keuze tussen de financiële optie of de financieel-organisatorische optie?

De keuze tussen de financiële optie en de financieel-organisatorische optie wordt gezamenlijk gemaakt door de producenten en de betrokken overheidsinstanties. Elke overheidsinstantie kan daarbij volledig autonoom beslissen welke optie zij verkiest.

Dat betekent dat lokale besturen op vrijwillige basis kunnen kiezen voor een samenwerking met bijvoorbeeld Fost Plus in een financieel-organisatorisch model, maar evengoed kunnen opteren voor een louter financieel model waarbij zij enkel een vergoeding ontvangen en de organisatie van het zwerfvuilbeheer volledig zelf blijven uitvoeren.

Omdat elke overheid deze keuze afzonderlijk maakt, kan de gekozen optie verschillen per gemeente of instantie. Hierdoor is het mogelijk dat in sommige gemeenten een financieel-organisatorisch model wordt toegepast, terwijl in andere gemeenten enkel een financiële optie wordt ingevoerd.

Wanneer wordt concreet de keuze tussen deze opties door een lokaal bestuur gemaakt?

Voor lokale besturen ontstaat de formele keuze bij het afsluiten van een overeenkomst met producent/ Beheersorganisme in geval van een financieel-organisatorische samenwerking.

Wanneer een lokaal bestuur benaderd wordt door een producent of een erkend beheersorganisme en zelf interesse heeft in deze invulling, start een onderhandeling. Zodra beide partijen overeenstemming bereiken, wordt de gemaakte keuze formeel vastgelegd in een overeenkomst tussen, enerzijds, het beheersorganisme (namens de producenten) of individuele producent en, anderzijds het lokaal bestuur. Die overeenkomst beschrijft de gekozen optie, de rolverdeling, de afspraken over eventuele operationele betrokkenheid en de manier waarop rapportage en opvolging zullen gebeuren, alsook de financiering.

Kan de gekozen optie later nog gewijzigd worden en door wie?

De gekozen optie kan in bepaalde omstandigheden later worden gewijzigd. Een collectief beheersorganisme wordt in principe erkend voor een periode van vijf jaar, wat betekent dat de structuur waarbinnen producenten en lokale besturen samenwerken periodiek kan worden herbekeken.

Daarnaast kunnen in de overeenkomst tussen het lokaal bestuur en het beheersorganisme/producent specifieke opzegmogelijkheden worden opgenomen. Via zulke contractuele bepalingen kan een lokaal bestuur overstappen van een financieel-organisatorisch model naar een louter financiële optie, of omgekeerd.

Heeft de gekozen optie een invloed op de zwerfvuilvergoeding die de gemeenten krijgen?

Dat kan. Bij de financieel-organisatorische optie wordt de vergoeding mee opgenomen in de overeenkomst tussen de producenten en de gemeente. Daarbij wordt de vergoeding voor de betrokken gemeente in mindering gebracht van de totale te betalen heffing in de financiële piste. Dit vertrekt vanuit het basisprincipe dat er geen dubbele financiering kan plaatsvinden voor dezelfde taken: wanneer een lokaal bestuur kiest voor de financieel-organisatorische optie met een erkend beheersorganisme/producent, moet de gemeente in de overeenkomst afspraken maken, ook over de vergoeding.

2. ZWERFVUILVERGOEDING

2.1. Methodologie verdeelsleutel en bedrag

Hoe is de verdeelsleutel van de zwerfvuilvergoeding voor de gemeenten bepaald?

De verdeelsleutel voor de verdeling van de zwerfvuilvergoeding over de gemeenten is opgebouwd op basis van een objectieve en neutrale gegevensbasis, zodat elke gemeente op een gelijke en vergelijkbare manier beoordeeld wordt. Gemeenten geven geen rechtstreekse input op gemeentelijk niveau, maar leverden wel onrechtstreekse informatie via de bevraging rond opruimfrequenties in kader van de Netheidsindexmetingen in 2021-2022.

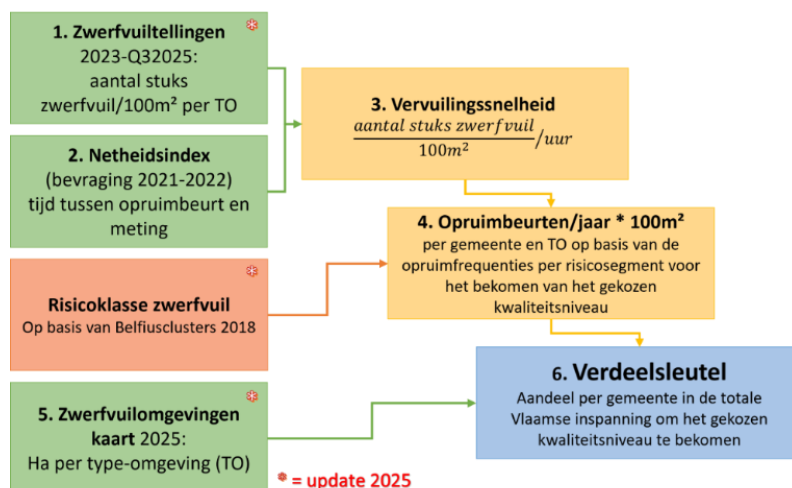
De andere onderliggende data zijn:

- de resultaten van de zwerfvuultellingen (sinds 2023 uitgevoerd door OVAM), nl. het mediaan aantal stuks zwerfvuil per 100m² voor elke type-omgeving, gestratificeerd per risicoklasse (per gemeente, gebaseerd op de Belfiusclusters).
- het oppervlakte van elke zwerfvuil-type-omgeving binnen een gemeente. Het openbaar domein van Vlaanderen wordt onderverdeeld in dertien categorieën die elk een eigen gebruik en functie hebben (uitgevoerd door VITO i.o.v. OVAM).

De verdeelsleutel resulteert in objectieve percentages per gemeente, die weergeven welk aandeel elke gemeente heeft in de totale Vlaamse inspanning van het zwerfvuilbeheer.

Wordt de verdeelsleutel geactualiseerd?

De verdeelsleutel werd in 2025 geactualiseerd op vraag van VVSG en vertrekt voortaan vanuit de meest recente, volledige en betrouwbare databronnen. Daarom werd overgestapt van de Netheidsindex-metingen (2017–2022) naar de Zwerfvuultellingen vanaf 2023, omdat deze een actueler en consistenter beeld geven van de werkelijke zwerfvuilbelasting op het terrein. De gegevens over opruimfrequenties, die via de Netheidsindex-bevragingen werden verzameld, blijven behouden als aanvullende informatiebron omdat ze een volledig en uniform overzicht geven van de lokale opruimpraktijken. De kaart met type-omgevingen werd geactualiseerd naar de nieuwste versie zodat de categorisering van locaties overeenstemt met de huidige inrichting en functies van het openbaar domein. Tot slot werd bij de actualisatie rekening gehouden met de laatste fusieronde van gemeenten, zodat de verdeelsleutel volledig aansluit bij de huidige gemeentelijke indeling.

Vereenvoudigd schema van de actuele methodologie voor de verdeelsleutel (OVAM)

Wat met latere wijzigingen in de openbare ruimte, zoals een nieuwe weg, wijziging van bestemming?

Wijzigingen in de openbare ruimte, zoals nieuwe wegen of een gewijzigde bestemming, worden automatisch meegenomen in de periodieke actualisaties. Zo gebeurt om de drie jaar een update op basis van het meest recente landgebruik, waarbij nieuwe infrastructuur en ruimtelijke wijzigingen opnieuw worden gekarteerd. De meest actuele gegevens kunnen worden geraadpleegd via het OVAM-geoloket: [OVAM Geoloketten](#).

Is de verdeelsleutel gelinkt aan het aantal inwoners per gemeente?

Neen. De zwerfvuilvergoeding is niet gekoppeld aan het aantal inwoners.

De verdeling van de zwerfvuilvergoeding gebeurt op basis van objectieve indicatoren die de verwachte zwerfvuilbelasting per gemeente in kaart brengen. Daarbij wordt rekening gehouden met de resultaten van de zwerfvuiltellingen per type-omgeving, de risicoklassen van gemeenten zoals bepaald op basis van de Belfiusclusters, en de type-omgevingen die in een gemeente voorkomen. Daarnaast speelt ook de gemiddelde vervuilingssnelheid per type-omgeving en risicoklasse een rol, die bepaald werd aan de hand van de zwerfvuiltellingen en input van gemeenten over opruimfrequenties als onderdeel de Netheidsindexmetingen 2021-2022. Samen vormen deze elementen een objectieve, vergelijkbare basis om voor elke gemeente het aandeel in de totale zwerfvuilvergoeding te bepalen.

Doordat de verdeelsleutel niet gelinkt is aan inwonersaantallen, kan een gemeente met minder inwoners een hogere vergoeding krijgen dan een gemeente met meer inwoners als haar objectieve zwerfvuilrisico's hoger liggen.

Heeft de IZAS-bevraging impact op het bedrag?

Neen. Het opgeruimde zwerfvuil (IZAS) staat niet gelijk aan het zwerfvuil dat op de grond ligt (de zwerfvuiltellingen).

Hoe worden de locaties voor de zwerfvuiltellingen geselecteerd, en kunnen gemeenten invloed uitoefenen op waar gemeten wordt?

De locaties voor de zwerfvuiltellingen worden willekeurig geselecteerd door een algoritme opgesteld door VITO en als basis de kartering van de zwerfvuil-type-omgevingen neemt. In 2025 werden 6064 metingen uitgevoerd. Voor elk type-omgeving en elk type gebied (stedelijk, randstedelijk of landelijk) wordt een vast aantal meetpunten bepaald zodat de resultaten statistisch representatief zijn. Er wordt dus niet gericht gemeten op vooraf gekende of door gemeenten doorgegeven locaties. Wel blijft het mogelijk dat een willekeurig gekozen punt toevallig op zo'n locatie terechtkomt, maar dit gebeurt puur op basis van kans en niet door bewuste selectie. Meer info over de zwerfvuiltellingen en de toegepaste methodiek is terug te vinden op [Studie zwerfvuiltellingen \(OVAM\)](#).

Worden lokale besturen vooraf verwittigd wanneer een zwerfvuiltelling plaatsvindt? Wat als er net geveegd is?

Lokale besturen worden niet vooraf op de hoogte gebracht wanneer een zwerfvuiltelling gebeurt. Omdat er op veel verschillende meetpunten en doorheen alle seizoenen wordt gemeten, streeft de monitoring ernaar om per type-omgeving en type gebied een gemiddeld en representatief beeld van de situatie te verkrijgen. Daardoor zal het soms gebeuren dat er net geveegd werd en soms dat het al langer geleden is. Door de grote schaal van het onderzoek wordt deze variatie op Vlaams niveau ondervangen, waardoor het resultaat toch betrouwbaar en objectief blijft.

Als een gemeente sterke inspanningen levert en vaak opruimt, leidt dat dan tot lagere zwerfvuiltellingen in haar gemeente en dus tot een kleiner aandeel in de zwerfvuilvergoeding?

Neen. Op het niveau van uw eigen stad of gemeente klopt dit wel: wanneer er vaak en snel wordt opgeruimd, kan lokaal het resultaat zijn dat minder stuks zwerfvuil per 100m² worden gevonden tijdens de zwerfvuiltelling(en). Maar dat heeft geen meetbare impact op het uiteindelijke aandeel van uw gemeente in de verdeelsleutel.

De reden is dat de zwerfvuiltellingen werken met mediane resultaten op Vlaams niveau, per type-omgeving. Daardoor weegt het resultaat van één stad of gemeente maar heel minimaal door in het totale beeld, en al zeker niet rechtstreeks. Het systeem is net zo ontworpen om te vermijden dat lokale inspanningen tegen zwerfvuil “bestraft” zouden worden, of dat gemeenten strategisch hun opruimbeleid zouden moeten aanpassen in functie van de tellingen.

2.2. Besteding van de zwerfvuilvergoeding

Op welk bedrag heeft de gemeente recht en is deze informatie reeds gepubliceerd?

De zwerfvuilvergoeding voor lokale besturen bestaat uit een percentage van het totale bedrag van de zwerfvuilheffing dat aan de lokale besturen wordt toegekend. Die percentages worden bepaald op basis van de geactualiseerde verdeelsleutel, die momenteel nog ter goedkeuring bij de minister ligt. Zodra de verdeelsleutel officieel is goedgekeurd, zullen de bijhorende percentages **online** beschikbaar worden gemaakt en gecommuniceerd worden aan de gemeenten.

Voor welke kosten is deze zwerfvuilvergoeding bedoeld?

De zwerfvuilvergoeding is bedoeld voor kosten die rechtstreeks verband houden met het beheer van zwerfvuil. Het uitgangspunt is dat de UPV-middelen niet worden ingezet voor de aanpak van sluikstort, al gaat het in de praktijk vaak om overlappende problematieken binnen het bredere netheidsbeleid van lokale besturen.

Volgens het Vlaamse samenwerkingsakkoord en de Europese SUP-richtlijn omvat dit onder meer de kosten voor:

- het opruimen van zwerfvuil (zowel machinaal als manueel veegvuil),
- het beheer en ledigen van publieke vuilnisbakken,
- bewustmakingsmaatregelen om zwerfvuil te voorkomen,
- de gevraagde rapportering over zwerfvuil.

Zeer concreet kan dit gaan van bijdragen aan de kost van een veegwagen of ander materiaal voor opruimen van zwerfvuil, de aankoop van een weeginstrument voor zwerfvuil, het ondersteunen van de vrijwilligerswerking en scholen bij opruimacties, gemaakte kosten voor de monitoring i.k.v. de IZAS-bevraging, het opzetten van sensibiliserende campagnes rond zwerfvuil of het aanpakken van zwerfvuilgevoelige probleemlocaties, handhavingsactiviteiten m.b.t. zwerfvuil.

Moeten we het gebruik van de vergoeding rapporteren of bewijzen?

Op dit moment is er geen verplichting opgenomen in het ISA UPV Zwerfvuil om als lokaal bestuur te rapporteren of aan te tonen hoe de ontvangen zwerfvuilvergoeding precies wordt besteed.

De middelen zijn natuurlijk wel bedoeld om effectief gemaakte kosten voor zwerfvuilbeheer te dekken. De beleidsacties uit het Lokaal Materialenplan m.b.t. ontwijkgedrag (hoofdstuk 10) moeten wél gerealiseerd worden, los van een eventuele rapporteringsplicht over de besteding van de vergoeding.

Is het de bedoeling om met de zwerfvuilvergoeding extra maatregelen uit te voeren bovenop wat een gemeente nu al doet?

Niet noodzakelijk. De zwerfvuilvergoeding is bedoeld om kosten te dekken die rechtstreeks verband houden met het beheer van zwerfvuil. Gemeenten kunnen de middelen dus inzetten voor hun bestaande acties, maar ze kunnen er ook voor kiezen om bepaalde maatregelen te versterken of uit te breiden, zolang deze aansluiten bij het zwerfvuilbeheer. Daarbij sluiten de uitgaven logisch aan bij de verschillende beleidsacties rond zwerfvuil uit het Lokaal Materialenplan, die gemeenten sowieso moeten uitvoeren.

2.3. Zwerfvuilvergoeding in praktijk: uitbetaling, timing

Aan wie zal de uitbetaling van de zwerfvuilvergoeding gebeuren?

De zwerfvuilvergoeding wordt standaard uitbetaald aan de gemeenten. Afwijking van deze procedure is mogelijk wanneer dit uitdrukkelijk en formeel aangegeven is door de gemeente. De communicatie van betaling zal gericht worden aan het College van Burgemeester en Schepenen.

Wat moeten lokale besturen doorgeven om de betaling mogelijk te maken?

Lokale besturen hoeven geen aanvraag in te dienen om de zwerfvuilvergoeding te ontvangen. De enige noodzakelijke informatie is het KBO-nummer van de gemeente, zodat de uitbetaling administratief correct kan verlopen. Deze KBO-nummers heeft OVAM reeds ontvangen via VVSG. Er is geen aparte aanvraagprocedure voorzien.

Wanneer zal de eerste uitbetaling gebeuren in 2026?

Dit jaar kunnen we geen zekerheid geven over de concrete timing, maar de komende jaren is het zeker de bedoeling om voor 31 oktober uit te betalen.

Wat houdt de voorschotregeling in?

De heffing voor jaar N wordt berekend op basis van de marktgegevens van jaar N-1, dus op de hoeveelheden producten die producenten het jaar voordien op de markt hebben gebracht. In jaar N ontvangen de gemeenten alvast een voorschot van 50% op hun zwerfvuilvergoeding. In jaar N+1 betalen de producenten vervolgens het saldo van de heffing voor jaar N, en op dat moment ontvangen de gemeenten zowel het openstaande saldo voor jaar N als het nieuwe voorschot van 50% voor jaar N+1. Hiermee wordt verzekerd dat gemeenten elk jaar tijdig middelen krijgen, terwijl de definitieve bijdrage steeds gebaseerd blijft op marktgegevens van het voorafgaande jaar.

Wat wil deze voorschotregeling concreet zeggen voor 2026?

Het eerste heffingsjaar is 2026 (N). Het aandeel per producent van deze heffing voor 2026 zal berekend worden op basis van aantallen op de markt gezet in 2025 (N-1) en moet uiterlijk op 15 april 2027 worden betaald door de producenten.

Om gemeenten al in 2026 gedeeltelijk te vergoeden, wordt in 2026 een voorafbetaling van 50% van het heffingsbedrag voorzien, met uitbetaling naar lokale besturen tegen 31 oktober (onder voorbehoud). Daarna zal er een voorschot van 50% én het nog verschuldigde bedrag van 2026 uitbetaald worden in 2027.

3. ZWERFVUILKOSTEN

3.1. Bevraging zwerfvuilkosten (uitgevoerd door Comase)

Wat is de doelstelling van de bevraging betreffende zwerfvuilkosten?

Het samenwerkingsakkoord bepaalt dat de zwerfvuilheffing binnen twee jaar na de inwerkingtreding wordt geëvalueerd. In dat kader voert studie bureau COMASE, in opdracht van de Interregionale Commissie voor de UPV (de huidige IVC), een Belgische zwerfvuilkostenstudie uit. Deze studie wordt per gewest opgebouwd en volgt gelijke hypothesen en parameters, zodat de resultaten uniform en onderling vergelijkbaar zijn. Hiervoor worden alle gemeenten, agentschappen en provincies bevroegd over bepaalde parameters die betrekking hebben op hun zwerfvuilopruimactiviteiten. Het doel is om objectieve, uniforme en actuele informatie te verzamelen die gebruikt wordt als input voor een rekenmodel dat de totale kost van zwerfvuilbeheer berekent. Deze zwerfvuilkost zal aan de basis liggen van een actualisatie van het ISA UPV Zwerfvuil binnen 2 jaar na het in voege gaan van het huidige ISA UPV Zwerfvuil.

Wat is de stand van zaken van de kostenstudie?

Momenteel is de bevraging van gemeenten en andere stakeholders afgerond en worden de verzamelde gegevens verwerkt. Ook werd een sorteeraanlyse van zwerfvuil op de grond en van afval in straatvuilnisbakken uitgevoerd waarvan de resultaten worden geanalyseerd. De parameters die hieruit voortvloeien, worden in een volgende fase geïmplementeerd in het rekenmodel dat zo nauwkeurig mogelijk een inschatting maakt van de zwerfvuilkosten in Vlaanderen en de andere Gewesten.

Het eindrapport van de totale studie wordt verwacht in het derde kwartaal van 2026, waarna de Interregionale Commissie de evaluatie van de zwerfvuilheffing kan afronden en de geactualiseerde verdeelsleutel definitief kan vastleggen tijdens de eerste evaluatie van het ISA UPV Zwerfvuil in 2028.

Heeft de bevraging een impact op het bedrag van de zwerfvuilvergoeding?

Ja. Op basis van de antwoorden van gemeenten op de bevraging, worden diverse activiteitenparameters geactualiseerd. Deze parameters dienen als input voor het rekenmodel ter bepaling van de kosten van zwerfvuilbeheer in de Belgische Gewesten. Als deze parameters wijzigen, verandert ook het totale bedrag van de zwerfvuilvergoeding voor lokale besturen mee.

Wat met aspecten die niet bevroegd zijn door de studie en wel mee de opruimkosten bepalen, hoe wordt dit meegenomen?

Niet-bevroegde kostenposten vallen niet automatisch weg, maar worden via andere databronnen (hoeveelheden (IZAS), sorteeraanlyses, modelmatige aanvullingen) mee opgenomen in de totale kostenberekening.

Wat met gewijzigd beleid na de studie: wordt dit later dan opnieuw bevroegd?

Na de eerste evaluatie twee jaar na de inwerkingtreding van het ISA, voorziet het ISA UPV Zwerfvuil vervolgens een vijfjaarlijkse evaluatiecyclus.

4. LOKAAL MATERIALENPLAN 2023-2030

4.1. Beleidsacties in het Lokaal Materialenplan

Wat is de link tussen het UPV Zwerfvuil en het Lokaal Materialenplan?

Het UPV Zwerfvuil en het Lokaal Materialenplan zijn twee complementaire beleidskaders betreft zwerfvuilbeleid met elk een andere rol. Het Lokaal Materialenplan legt voor het beheer van zwerfvuil de beleidsinhoud en verplichtingen voor lokale besturen vast. Het ISA UPV Zwerfvuil zorgt ervoor dat producenten financieel bijdragen aan de kosten die lokale besturen maken voor het beheer van zwerfvuil (opruiming, vuilnisbakkenbeheer, preventie, monitoring). Het bepaalt wat vergoedbaar is en hoe de zwerfvuilvergoeding wordt berekend en uitbetaald. Samen vormen ze één coherent beleid rond zwerfvuil.

Hoe wordt het Lokaal Materialenplan gerapporteerd en opgevolgd?

De beleidsacties van het Lokaal Materialenplan rond zwerfvuil en sluikstort worden door lokale besturen gerapporteerd aan OVAM via de online bevraging “Gemeentelijk beleid rond afval, materialen en bodem 2025” en via de jaarlijkse IZAS-rapportering van zwerfvuil en afval uit straatvuilnisbakken.

Wordt de uitvoering van de beleidsacties in het Lokaal Materialenplan gekoppeld aan de uitbetaling van de zwerfvuilvergoeding?

Momenteel bestaat er geen directe koppeling tussen het ISA UPV zwerfvuil en het Lokaal Materialenplan. De UPV-zwerfvuilvergoeding, die voortvloeit uit de SUP-richtlijn, dient in de eerste plaats om kosten te vergoeden die gemeenten vandaag reeds maken voor zwerfvuilbeheer.

Vanuit het Lokaal Materialenplan (LMP) wordt wél verwacht dat lokale besturen de opgelegde acties uitvoeren. Indien LMP-acties niet worden nageleefd, beschikt OVAM over een handhavingsbevoegdheid op deze bepalingen. Het LMP heeft ook een koppeling met subsidies. Er zal eerst steeds gericht overleg worden gevoerd met lokale besturen die onvoldoende tegemoetkomen aan de planverplichtingen.

Hoe wordt het veeg- en opruimplan opgevolgd? Heeft dit impact op de zwerfvuilvergoeding?

Het veeg- en opruimplan wordt opgevolgd binnen het kader van het Lokaal Materialenplan. Het LMP heeft een koppeling aan de subsidies, niet aan de zwerfvuilvergoeding uit de UPV Zwerfvuil. Dat betekent dat een lokaal bestuur geen lagere zwerfvuilvergoeding (UPV) krijgt wanneer geplande veeg- of opruimacties niet volledig kunnen worden uitgevoerd, bijvoorbeeld door personeelstekort.

Moeten de LMP-acties, zoals de cyclus van het vuilnisbakkenplan, doorlopen worden met het team van Mooimakers of mogen de gemeenten dit zelf uitvoeren?

Lokale besturen hebben hierin de keuze: zij kunnen dit zelf doen, of zij kunnen zich laten ondersteunen door Mooimakers.

5. ONDERSTEUNING MOOIMAKERS

5.1. Ondersteuning van Mooimakers binnen UPV Zwerfvuil

Wat betekent dit UPV-kader voor de werking en ondersteuning van Mooimakers?

De werking van Mooimakers zal eveneens via de zwerfvuilvergoeding gefinancierd worden. Dat betekent dat een deel van de zwerfvuilvergoeding ingezet zal worden om uitvoering te geven aan verschillende beleidsacties op Vlaams niveau, zoals het voeren van sensibiliserende communicatie en activeren van scholen en jeugdvereniging via Operatie Proper. Daarnaast zal Mooimakers als ondersteuningsplatform en kenniscentrum lokale besturen blijven ondersteunen via opleiding, infosessies en begeleiding bij specifieke projecten of trajecten. Een deel van de vergoeding zal via subsidies lokaal ingezet kunnen worden, concreet voor het uitvoeren van vuilnisbakkenplannen en de aanpak van hotspots. Ook het digitaal instrument Mijn Mooie Straat zal blijven bestaan en blijft gratis toegankelijk voor alle lokale besturen. Omdat zowel lokale besturen als Mooimakers vanuit dezelfde UPV-bron worden gefinancierd, is het belangrijk dat beleidsacties niet dubbel worden vergoed. Daarom wordt bepaalde ondersteuning niet verdergezet, zoals financiële vergoeding voor de ondersteuning van opruimacties of bedanking van vrijwilligers. Dit wordt beschouwd als structureel lokaal beleid, waarvoor de lokale zwerfvuilbijdrage kan worden ingezet.

Hoewel het UPV-kader op verschillende vlakken een impact heeft op de werking van Mooimakers, blijft de kernopdracht van Mooimakers dus volledig behouden. Mooimakers blijft het Vlaamse initiatief tegen zwerfvuil dat kennis opbouwt en deelt, lokale en bovenlokale partners ondersteunt, en burgers sensibiliseert. Het Lokaal Materialenplan (LMP) blijft daarbij de inhoudelijke leidraad.

Als je bij Mooimakers intekent op het project vuilnisbakkenplan, kan je een financiële vergoeding krijgen. Hoe gaat dit in zijn werk en zijn er voor de gemeente ook kosten aan verbonden?

De volledige procedure rond het een project vuilnisbakkenplan in samenwerking met Mooimakers, lees je op volgende pagina [Project Vuilnisbakkenplan | Mooimakers.be](#). Hier vind je ook gedetailleerde informatie terug over de financiële tegemoetkoming.

Naast de financiële ondersteuning van Mooimakers kan je via OVAM-subsidies verkrijgen voor de aankoop van vuilnisbakken en andere recipiënten.

De huidige oproepronde voor een project vuilnisbakkenplan loopt t.e.m. 31 maart 2026. Voor 2027 willen we deze ondersteuning verderzetten via het ministerieel besluit voor de subsidiëring van lokale besturen rond afval- en materialenbeheer. Voor de uitvoering van een vuilnisbakkenplan en de aanpak van een hotspot kan daarbij tot 50% van de totale projectkosten worden vergoed.

Waar vind ik meer informatie over de projecten vuilnisbakkenplan en hotspots?

Op de website van Mooimakers. Meer concreet op volgende pagina's: [Project Vuilnisbakkenplan | Mooimakers.be](#) en [Project hotspots | Mooimakers.be](#).

5.2. Opruimmateriaal

Waarom biedt Mooimakers geen gratis opruimmateriaal meer aan?

Deze wijziging wordt doorgevoerd vanuit zowel operationele als beleidsmatige overwegingen. Operationeel gezien zal de financiering en werking van Mooimakers worden ingepast binnen de nieuwe UPV-regelgeving voor zwerfvuil. Beleidsmatig spelen de logistieke kosten en de ecologische impact van de vele individuele leveringen aan particulieren een belangrijke rol. We sturen het beleid dus bij met focus op duurzaamheid en efficiëntie. Door materiaal via lokale besturen of intercommunales te leveren, kunnen transportstromen en de logistieke uitvoering aanzienlijk worden verbeterd, terwijl de impact op het milieu wordt beperkt.

Kijk zeker ook eens op de tips voor uitleensystemen voor opruimmateriaal: [Uitleensystemen voor opruimmateriaal: zo pakken zij het aan | Mooimakers.be](#).

Zal Mooimakers een faciliterende rol opnemen om opruimmateriaal ter beschikking te stellen?

Mooimakers werkt momenteel een groepsaankoop voor opruimmateriaal uit. De groepsaankoop gebeurt via raamcontracten waar lokale besturen gemakkelijk van kunnen afnemen. Mooimakers zet de opdrachten in de markt. Zodra de contracten afgesloten zijn, verloopt alles rechtstreeks tussen de leverancier en het lokale bestuur (bestelling – levering – betaling). Via het systeem van deze groepsaankoop, kunnen we kwalitatieve materialen aan een correcte prijs aanbieden dankzij een volumekorting.

De voorbereidingen voor de groepsaankoop zijn volop bezig. Mooimakers communiceert via de website: [Opruimmateriaal | Mooimakers.be](#) en haar nieuwsbrief aan lokale besturen over de voortgang van dit project.

Kan de zwerfvuilvergoeding gebruikt worden om opruimmateriaal aan te kopen?

De vergoeding vanuit de UPV-zwerfvuul voor lokale besturen kan o.a. ingezet worden voor de aankoop van opruimmateriaal.

6. MEER INFORMATIE

OVAM – Lokaal Materialenplan 2023 - 2030: [Lokaal Materialenplan 2023 - 2030](#)

OVAM – Beleidsmaatregelen om zwerfvuul aan te pakken: [Zwerfvuul aanpakken](#)

OVAM – Studies en cijfers om zwerfvuul in kaart te brengen: [Studies & cijfers zwerfvuul](#)

Mooimakers - Kenniswijzer met informatie, praktijkervaringen, inspiratie voor lokale besturen: [Kenniswijzer | Mooimakers.be](#)

Mooimakers – projectoproepen: [Project Vuilnisbakkenplan | Mooimakers.be](#) en [Project hotspots | Mooimakers.be](#)

Mooimakers – opruimmateriaal: [Opruimmateriaal | Mooimakers.be](#)